

Profesjonsetikk for politiet

GEIR HEIVOLL OG EINAR AADLAND

Samlaget
Oslo

© 2018 Det Norske Samlaget

Sats: ord & form, Gudbrand Klæstad
Trykk: Specialtrykkeriet Viborg AS
Printed in Denmark

ISBN 978-82-521-9506-4

Omslag: Johanne Hjorthol
Illustrasjonar: Amund Nitter

Boka er utgitt med støtte frå Kunnskapsdepartementet ved
Lærebokutvalet for høgare utdanning.

Boka er fagfellevurdert i tråd med tilråding frå Det nasjonale
publiseringsutvalet.

Det må ikkje kopierast frå denne boka i strid med åndsverklova
eller i strid med avtalar gjorde med KOPINOR, Interesseorgan
for rettshavarar til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale
kan medføre erstatningsansvar og inndraging og kan straffast
med bøter eller fengsel.

Innhald

Forord 9

Scenario II

Innleiing 13

Kapittel 1

Profesjonsetikk 17

Kva er ein profesjon? 18

Profesjonsetikk 20

Tre former for kunnskap 24

Identifisering av etiske problem 26

Etisk refleksjon over verdiar og normer 30

Handtering av etiske problemstillingar 34

Oppsummering 35

Kapittel 2

Etiske nøkkelomgrep 37

Verdiar og normer 37

Opne og skjulte verdiar 39

Normer 42

Etiske problem, etiske dilemma og utrivelege opplevingar 43

Etikk og moral 45

Moralisme og umoral 48

Oppsummering 50

Kapittel 3

Å identifisere etiske problemstillinger 52

Etikk som tolkingsspråk 53

Ordet fangar 56

Språkskapte handlingar 57

Kategorisering av problem 59

Bevisstgjeriing 61

Oppsummering 63

Kapittel 4

Etikk som fagområde 64

Moralfilosofiske grunnlagsspørsmål 64

Etiske teoriar, normativ grunnlagsetikk 67

Dygdsetikk 71

Pliktetikk 75

Konsekvensetikk 79

Diskursetikk 81

Relasjonsetikk 83

Områdeetikk 85

Oppsummering 86

Kapittel 5

Å reflektere over etiske problemstillinger 88

To vegar til moralsk handling 88

Reflektere over etiske problemstillinger 95

Kva er etisk refleksjon? 95

Etisk refleksjon I: Mitt problem 97

Etisk refleksjon II: Vårt problem 99

Å handtere etiske problemstillinger 102

Oppsummering 103

Kapittel 6

Politiet som samfunnsinstitusjon 104

Politiet og etikken 104

Politiet og samfunnet 106

Samfunnet, staten og politiet 107

Statens lange arm 109

Staten, makta og politiet 111

Demokratiet, retten og politiet 114

Menneskerettar og andre grunnverdiar 115

Kva samfunnsrolle har politiet i dag? 116

Oppsummering 121

Kapittel 7

Politiet som profesjon 123

Høyrrer politibetjentar til ein profesjon? 124

Dei etiske kjeldene i politiprofesjonen 125

Oppgåvene i politiprofesjonen 127

Handlingsrommet i politiprofesjonen 128

Politiprofesjonen og skjønnet 131

Politiprofesjonen og makta 132

Kva er politiprofesjonens samfunnsrolle? 136

Oppsummering 138

Kapittel 8

Etiske tema i politiprofesjonen 139

Om sosiale normer blant politifolk 141

Om å følge reglar og ordre 145

Forholdet mellom det profesjonelle og det private 148

Teieplikt og offentlegheit 149

Varsling 151

Tillit 152

Oppsummering 154

Kapittel 9

Politibetjentens vurderingar og val 156

Om når og korleis ein skal gripe inn 158

Om å ha og bruke makt 166

Om «stopp og sjekk» 171

Konduite 174

Om å møte menneske i vanskelege situasjonar 178

Om å samarbeide med og hjelpe andre offentlege etatar 182

Straff og forfølgning av straffbare handlingar 183

Måla med etterforskinga 185

Midla i etterforskinga 186

Avslutninga av straffesaka 191

Samarbeidet med påtalejurist 192

Oppsummering 193

Kapittel 10

Kontroll, vurdering og ansvar 195

Kontroll gjennom lovgiving (legislativ kontroll) 196

Domstolanes kontroll (judisiell kontroll) 197

Spesialeininga for politisaker 198

Politiråd og politikontaktar 199

Dei byråkratiske kontrollformene i politiet 200

Klageordninga i politiet 201

Politihøgskolen 202

Sjølvkontroll i politiprofesjonen 202

Forholdet mellom formene for kontroll 204

Formell og uformell kontroll 205

Oppsummering 206

Etterord 207

Referansar 208

Register 210